

Поєднання процесу інокуляції та застосування мікродобрив у технології вирощування, як показують результати дослідів дають значні результати по збільшенню урожайності. Але слід враховувати відносну вологість повітря і запаси продуктивної вологи ґрунту [2].

Таким чином, чіткий системний підхід до використання добрив та засобів захисту рослин, своєчасний та якісний обробіток ґрунту, планування сівозмін можуть значно підвищити врожайність сої.

Враховуючи багатоукладність економіки аграрного сектору, різний економічний, соціальний стан суб'єктів виробництва, демографічну ситуацію, виробництво рослинницької продукції, зокрема збільшення виробництва зерна сої можливе лише завдяки удосконалення існуючих та розробці нових агротехнічних елементів технології її вирощування з урахуванням істотної зміни клімату.

Проте, спільним для всіх технологій, є виробництво сукупної продукції, з метою вирішення соціальних і економічних потреб населення. Таким чином, технологія як засіб виробництва має забезпечити відповідні об'єми виробництва та одержання прибутку.

Список використаних джерел

1. Шевніков М.Я., Коблай О.О. Застосування біологічних, хімічних та фізичних засобів у технологіях вирощування сої та кукурудзи. Полтава, 2015. 258 с.
2. Соя: биология, производство, использование / Под редакцией Гурикбала Сингха. Факультет селекции растений и генетики Пенджабский сельскохозяйственный университет Лудхиана Индия. Издательский дом «Зерно». 2014. 656 с.
3. Кулик М.Ф., Жмудь О.В., Бабич, А.О., Засуха Т.В., Обертюх Ю.В., Кулик Я.М., Зелінська Н.Б. До питання біологічно активних речовин сої. *Вісник аграрної науки*. 2000. № 10. 34 с.

Холод Світлана
науковий співробітник

Головаш Людмила
молодший науковий співробітник
Устимівська дослідна станція рослинництва
Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва
с. Устимівка, Полтавська обл., Україна

ШЛЯХИ ІНТРОДУКЦІЇ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР НА УСТИМІВСЬКІЙ ДОСЛІДНІЙ СТАНЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Інтродукція рослин є важливим фактором збагачення та збереження рослинних ресурсів, збільшення біологічного різноманіття культур фітоценозів в цілому. Введення в культуру нових видів, сортів та форм дозволяє значно збільшити загальну продуктивність агроєкосистем, повніше використовувати біологічний потенціал рослин і агрокліматичні ресурси Землі. Генетичне різноманіття рослин відіграє важливу роль у задоволенні багатограних, постійно зростаючих життєвих потреб людей, забезпеченні

функціонування народного господарства, підтриманні та поліпшенні довкілля [1].

Устимівська дослідна станція рослинництва (Устимівська ДСР) як складова частина Системи генетичних ресурсів рослин України, проводить роботу по інтродукції, вивченню та збереженню колекційного матеріалу, який складає близько 20% від зареєстрованого в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) генофонду рослин. Для збагачення різноманіття колекцій генетичних ресурсів рослин науковцями проводиться інтродукція тих культур, видів та сортів і форм, які є корисними з різних поглядів наукової та практичної діяльності. Без інтродукції неможливе створення повноцінної колекції будь-якої культури. Особливо цінною є планова інтродукція, як відомих в Україні видів та форм рослин, так і нових, що введені в культуру в інших країнах. Для її проведення відпрацьована система пошуку нових зразків у базах даних селекційних установ, в всесвітній мережі Internet, у вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерелах [2].

Щорічно до колекції технічних культур Устимівської ДСР інтродукується близько 20 зразків різних видів культур. Матеріал залучається співробітниками НЦГРРУ та дослідної станції шляхом обміну, на основі наукового співробітництва та експедиційних зборів.

Протягом 2013-2017 рр. до відділу технічних культур Устимівської ДСР інтродуковано 108 зразків технічних, олійних та їх дикорослих співродичів. У 2013 року до відділу технічних культур інтродуковано 14 зразків, в тому числі: 4 зразки гірчиці сизої (сарептська) (*Brassica juncea* (L.) Czern) та зразок перили (*Perilla frutescens* L.). Гірчиця сиза (сарептська) представлена листовою формою. Залучені зразки походженням з Росії: сорт Прима (СНФ Гавриш), сорт Ядреная (ООО Агрофирма Поиск), сорт Волнушка (ВНИИ селекции и семеноводства овощных культур) та зразок гірчиці сарептської походженням із Нідерландів (Htm Zaden). Перила – сорт Росинка (ВНИИ селекции и семеноводства овощных культур), Росія. Під час експедиції по Сумській, Харківській та Луганській області зібрано зразки диких родичів олійних культур – 7 зразків рижю (*Camelina microcarpa* Andr. ex DC.) по зразку маку дикого (*Papaver rhoeas* L.) та льону звичайного (*Linum austriacum* L.).

У 2014 році залучено 4 зразки маку дикого (*Papaver rhoeas* L.), 6 зразків льону австрійського (*Linum austriacum* L.), 8 зразків рижю дрібноплідного (*Camelina microcarpa* Andr.), 2 зразки катрану приморського (*Crambe maritima* L.) та 3 зразки буглосюїдесу польового (*Buglossoides arvensis* (L.) Johnst.). Вище названі зразки інтродуковані до колекції в результаті експедиційного збору по Запорізькій та Херсонській областях. Місцеві форми мають значну цінність, які адаптовані до умов України. У 2015 році залучено до колекції 16 зразків, в тому числі: 3 зразки гірчиці (*Brassicaceae* L.), 3 зразки ешольції каліфорнійської (*Eschscholzia californica* Cham.), 4 зразки тютюну справжнього (*Nicotiana tabacum* L.), 2 зразки льону великоквіткового (*Linum grandiflorum* Desf.), 3 зразки тифону (гібрид китайської капусти і турнепсу) (*Brassica campestris* var. *oleifera* f. *biennis* L. x *B. rapa* L.) та зразок перили (*Perilla frutescens* (L.) Britt). Гірчиця сарептська (*Brassica juncea* (L.) Czern) представлена листовою формою, сорти Веснушка, Мустанг, які залучені з Росії. Гірчиця біла (*Sinapis alba* L.) – сорт Золушка (Росія). Ешольція каліфорнійська – сорти Апельсиновий ликер, Красная Королева, Желтая Королева (Росія). Сорт перили – Овочева (Україна). Льон великоквітковий – сорти Ясные глазки (Росія) та Світлі очки (Україна, біосферний заповідник "Асканія-Нова"). Тютюн – сорти Крупнолистый 4, Дюбек новый, Ароматный 1, Восточный (Росія). Тифон – сорти Обрій, Фітопал, Оракам (Україна). У 2016 до колекції технічних культур залучено 5 зразків маку (*Papaver* sp.) 4 видів (м. махровий

(*Papaver rhoeas* L.), м. снотворний (*P. somniferum* L.), м. східний (*P. orientale* L.)), 9 зразків рижію дрібноплідного (*Camelina microcarpa* Andr.), зразок ріпаку ярого (*Brassica napus* L. var. *oleifera* Metzg.), які зібрані під час експедиційних зборів по Полтавській та Черкаській областях. З Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка отримано сорти рижію посівного (*Camelina sativa* L.) – Перемога та Євро 12 (Україна). Зібрано 2 сорти конопель посівних (*Cannabis sativa* L.) – Гляна та Золотоніські 15 (Україна). Інтродуковані 10 сортів гірчиці сарептської (*Brassica juncea* (L.) Czern) походженням з Російської Федерації, це такі сорти – Садко, Частушка, Витамин, Старый лекарь, Зеленое кружево, Ладушка, Листовая, Красная горка. Широко поповнився демонстраційний посів: льон австрійський (дикий) (*Linum austriacum* L.) – 5 зразків, буглосі́дес польовий (*Buglossoides arvensis* (L.) Johnston) – 3 зразки та по одному зразку ешольції каліфорнійської (*Eschscholzia californica* Cham.), рицини звичайної (*Ricinus communis* L.), черсака (шишки ворсувальної) (*Dipsacus sativus* (L.) Honck.).

Основне джерело надходження технічних культур у 2017 році здійснено шляхом експедиційних зборів на території Кіровоградської, Полтавської та Харківської областей. В результаті інтродуковано 2 зразки маку дикого (*Papaver rhoeas* L.), 2 зразки рижію дрібноплідного (*Camelina microcarpa* Andr.), 3 зразки льону австрійського (*Linum austriacum* L.), 2 зразки буглосі́десу польового (*Buglossoides arvensis* (L.) Johnston), 2 зразки мачку рогатого (*Glaucium corniculatum* L.) та по одному зразку ешольції каліфорнійської (*Eschscholzia californica* L.), льону жовтого (*Linum flavum* L.). Колекція поповнена 4 зразками гірчиці сизої (*Brassica juncea* (L.) Czern.), яка має листову форму. Це сорти походженням з Росії: Чудеса в решете, Красный бархат (ТОВ "Селекційна фірма Аеліта"), Бутербродная (СНФ Гавриш), Аригато (ООО "Семко-Юніор").

Наукові дослідження розкривають все нові напрямки та перспективи як традиційного, так і нетрадиційного використання олійних і прядильних культур у всіх галузях виробництва. Реалізація нових можливостей вимагає більш поглибленого і різнобічного вивчення цих рослин. Основними напрямками сучасних досліджень генетичних ресурсів олійних і прядильних культур в відділі є, насамперед, їх вивчення у відповідності з основними напрямками селекції, виявлення прихованого потенціалу мінливості. Також розглядається можливість введення в культуру нових видів. У зв'язку з цим проводиться розширене вивчення різного роду морфологічних і господарсько-цінних ознак ряду традиційних і перспективних для використання в сільському господарстві культур, систематизується отримана інформація. Виявлені в останні роки в оліях багатьох малопоширених культур міно́рні компоненти припускають використання цих олій в лікарських і косметичних цілях, а також як джерело біодизеля. Все це зумовило більш широке вивчення вище згаданих культур у секторі технічних культур. Наслідуючи ідеї М.І. Вавилова, співробітники сектору поповнюють, як широковідомі в країні технічні культури так і малопоширені культури: рижій, перила, крамбе, тифон, льон австрійський, буглосі́дес польовий та інші.

Список використаних джерел

1. Холод С.М., Кірян В.М., Тригуб О.В. Інтродукція важливий фактор збагачення генетичних ресурсів рослин України. Генофонд рослин та його використання в сучасній селекції. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора М.М. Чекалина* (Полтавська державна аграрна академія, 22-23 квітня 2015 р.). Полтава, 2015. С. 120-122.
2. Холод С.М., Холод С.Г. Інтродукція рослин як основний фактор збагачення різноманіття колекцій генетичних ресурсів. *Рослини та урбанізація : Матеріали п'ятої*

Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 16-17 лютого 2015 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 115-117.

Шапарь Людмила

канд. с-г. наук, ст.н.с. відділу насінництва

Місєвич Олександр

н.с. відділу насінництва

Конашук Олена

ст.н.с. відділу насінництва

Інститут зрошуваного землеробства НААН

Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ БУРКУНУ БІЛОГО СОРТУ ПІВДЕННИЙ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Основною оптимізацією елементів технології вирощування буркуну білого сорту Південний є вивчення показників структури врожаю, що має значення для підвищення насінневої продуктивності рослин та отримання високого врожаю, якісного насіння та високого рівня рентабельності.

Одним із головних показників процесу вирощування сільськогосподарських культур є їх врожайність, що значною мірою залежить від умов зовнішнього середовища, багатьох факторів, які складаються в період розвитку культури [1].

Дослідження проводили на дослідному полі Інституту зрошуваного землеробства НААН в 2015-2017 рр. відповідно до вимог загальноприйнятих методик проведення досліджень згідно ПНД 22 «Наукові основи виробництва, заготівлі та використання кормів для одержання конкурентоспроможної продукції тваринництва («Корми і кормовий білок»))» [2-5].

Ґрунт дослідної ділянки – темно-каштановий, середньосуглинковий, типовий для зрошуваних земель Південного Степу України.

Дослід двофакторний, повторність чотириразова, закладка досліду методом розщеплених ділянок, розміщення варіантів – рендомізоване. Площа ділянок I порядку – 62м², II порядку – 25м². В проведеному досліді використовували насіння буркуну білого однорічного сорту Південний (оригінація – Інститут зрошуваного землеробства НААН). Згідно схеми досліду насіння буркуну білого однорічного висівали у перший строк (III декада березня); другий строк (I декада квітня) та третій строк (II декада квітня), за норми висіву 1,5-2,5-3,5 млн шт./га.

Аналіз структурних показників врожаю буркуну білого показав, що елементи продуктивності залежать від густоти стояння рослин перед збиранням. В середньому за 2015-2017 рр. досліджень, максимальний показник густоти стояння рослин культури на момент збирання врожаю становив – 184,7 шт./м² за сівби у першу декаду квітня. В середньому за три роки проведених досліджень, густота стояння рослин перед збиранням варіювала від 74,7 шт./м² за сівби у третю декаду березня за норми висіву 1,5 млн шт./га